

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Barns perspektiv på den fria leken i fritidshemmet

Louise Juuri & Malin Lif

2023

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp
Pedagogik
Grundlärarprogrammet med inriktning mot fritidshem
Kursnamn: PEG701

Handledare: Johan Liljestränd
Examinator: Liya Kalinnikova

Sammanfattning

Studiens syfte var att undersöka barns perspektiv om den schemalagda fria leken i fritidshemmet. Studiens frågeställningar var, hur eleverna upplever den schemalagda fria leken och vad eleverna upplever begränsar den fria leken. För att undersöka detta genomförde vi två kvalitativa semistrukturerade gruppintervjuer med barn. Studien utgår från teoretiska begrepp som barns perspektiv och aktörskap, och resultatet har skrivits fram med hjälp av en tematisk analys. Analysen av elevernas upplevelser presenteras i fyra teman som besvarar våra frågeställningar. Resultatet visade utifrån barns perspektiv att den fria leken är betydelsefull för eleverna, då den gav dem möjligheter till valfrihet och kontroll över kompisrelationer och aktiviteter. Det framkom i resultatet att den fria leken var begränsad av fritidshemspersonal som ansåg vissa lekar som olämpliga. Resultaten visar också att eleverna trots fritidshemspersonalens förbud kunde agera genom att till exempel låsa in sig och leka dessa lekar. Studien diskuterar betydelsen av barns aktörskap och personalens barnsyn för den fria leken. Slutsatsen av studien är att det behöver finnas ett samspel mellan elever och pedagoger, för att både barns perspektiv och barnperspektiv ska kunna rymmas i verksamheten.

Nyckelord: Barns perspektiv, Fri lek, Pedagogens roll, Barndomssociologisk teori

Innehåll

1. Inledning.....	2
1.1 Syfte och frågeställning	3
2. Tidigare forskning	4
2.1 Barns perspektiv och barnperspektiv på den fria leken.....	4
2.2 Den fria lekens möjligheter och begränsningar i fritidshemmets verksamhet	6
2.3 Sammanfattning av tidigare forskning	9
3. Teoretiska utgångspunkter.....	10
3.1 Barns perspektiv	10
3.2 Aktörskap	10
4. Metod.....	11
4.1 Kvalitativ intervju.....	11
4.2 Urval	12
4.3 Etiska tillvägagångssätt	13
4.4 Genomförande	14
4.5 Dataanalys	15
4.6 Reliabilitet och Validitet.....	15
5. Resultat	17
5.1 Elevers upplevelse av att få välja sin fria lek	17
5.2 Elevers upplevelse av lekens begränsningar	17
5.3 Elevers upplevelse av att bli störd av fritidshemspersonal.....	18
5.4 Elevers upplevelse av fritidshemspersonalens närvaro i leken	19
5.5 Resultatanalys.....	21
6. Resultatdiskussion	22
6.1 Metodreflektion	24
6.2 Framtida forskning	25
Referenslista	26

1. Inledning

Skolverket (2016) och Holmberg och Kane (2020) beskriver att leken är betydelsefull för undervisningen som bedrivs i fritidshemmet. Den kan fungera som ett verktyg för eleverna i deras utforskande och i lärandet. Skolverket (2016) menar att pedagogerna i fritidshemmet behöver möta nyfikenheten som finns hos eleverna och därmed låta eleverna inspireras att ta egna initiativ kring sin lek. I den fria leken ska elever ges möjlighet att vara aktiva aktörer och medskapare över sin fritid. Leken ska också planeras och erbjudas av pedagogerna utifrån Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet [Lgr22], (2022) och elevernas individuella intressen och behov.

Tidigare forskning av Lago och Elvstrand (2021) visar dock att elever har lågt inflytande i undervisningen och att lärare planerar undervisningen för att visa en verksamhet med hög kvalitet. Det behöver alltså finnas ett utrymme för både planerade lekar och aktiviteter av de vuxna samt för elevernas egeninitierade val (Lago & Elvstrand, 2021). Enligt Lager (2021) vill elever att det finns en balans mellan den egeninitierade leken där de får leka fritt och den planerade leken som pedagogen har förberett. Hur kan både pedagogernas planerade undervisning och elevernas initiativ rymmas samtidigt i fritidshemmets verksamhet? Det övergripande syftet med denna studie är att synliggöra hur eleverna upplever den schemalagda fria leken.

1.1 Syfte och frågeställning

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka barns perspektiv under den schemalagda fria leken på fritidshem och om elever upplever att leken är fri. Detta för att synliggöra, bidra med kunskap och skapa förståelse om barns perspektiv kring den fria leken. I studien undersöks elevers upplevelser om den fria leken på fritidshemmet utifrån följande frågeställningar:

Frågeställningar

- Hur upplever elever den schemalagda fria leken på fritidshemmet?
- Vad upplever eleverna begränsar den fria leken på fritidshemmet?

2. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer vi presentera sex vetenskapliga artiklar som berör vår studie, barns perspektiv om den schemalagda fria leken och elevers upplevelser kring begränsningar av den fria leken. För att urvalet av artiklar skulle begränsas valde vi vetenskapligt granskade artiklar, även kallade "peer reviewed". För litteratursökningen har databaserna ERIC och Discovery använts där språket begränsades till svenska och engelska. Vi använde oss av sökorden: Fritidshemmet, Barns aktörskap, Barns perspektiv, fri lek, Free play, Free choices och Violence. För att synliggöra vår andra frågeställning använde vi oss av sökordet, violence, och fann en artikel från USA. I artikeln belyser forskare om hur lekar med våldsamma teman förbjuds eller begränsas av vuxna i skolan på grund av rädsla och okunskap. Detta är något vi även har observerat under vår verksamhetsförlagda utbildning.

Rubriker i tidigare forskningen är: Barns perspektiv och barnperspektiv på den fria leken, den fria lekens möjligheter och begränsningar i fritidshemmets verksamhet, följt av en sammanfattning av tidigare forskning.

2.1 Barns perspektiv och barnperspektiv på den fria leken

Lago och Elvstrand (2021) genomförde semistrukturerade intervjuer med äldre elever i fritidshem för att undersöka orsaker till att elever väljer att sluta på fritids. I studien framgår det att äldre elever slutar på fritids på grund av att de inte vill tvingas till att delta i obligatoriska aktiviteter och ingå i sociala sammanhang. Enligt Lago och Elvstrand (2021) planerar lärarna i fritidshem alltmer styrda aktiviteter för att uppfylla sitt uppdrag, vilket skapar mindre utrymme för elevers schemalagda fria lek. Eleverna uttryckte i intervjuerna att de ville ha kontroll över sina kompisrelationer och känna valfriheten att själva få bestämma över vad de vill göra på fritids. Lago och Elvstrand (2021) beskriver att det finns en till anledning till att eleverna väljer att sluta på fritids. Vissa elever är i större behov av avskildhet och lugn från sina kamrater, men på grund av att elevgrupperna ökar och att det är brist på lokaler upplever dessa elever att de inte har något annat val än att gå hem för att bemöta sina behov (Lago & Elvstrand, 2021). I studieresultat går det att synliggöra ur ett barns perspektiv att eleverna vill ha större

makt över sin egen fritid och inte behöva känna sig kontrollerade av fritidshemspersonalen (Lago & Elvstrand, 2021).

Syftet med Perselli och Haglunds (2022) studie var att diskutera och problematisera hur barns perspektiv formuleras i fritidshemslärares skriftliga planeringar av undervisningen. Studien bygger på skriftliga reflektioner från 48 lärare i fritidshem. I fritidslärarnas beskrivningar och genomföranden kring sin undervisning och dess utgångspunkter, beskriver dem att undervisningens innehåll visar olika förutsättningar när den planerad och oplanerad.

I studien gick det att synliggöra i den skriftliga planeringen att fritidslärarna utgick från ett barnperspektiv och inte ur ett barns perspektiv, vilket innebar att fritidslärarna planerade utifrån ett lärandesyfte som de ansåg vara bra för eleverna medan eleverna inte gavs något större inflytande eller påverkan kring det. I studien var det däremot ett barns perspektiv som framträdde i större utsträckning när undervisningen var oplanerad. Fritidslärarna som deltog i studien tror att det grundar sig i att elevernas nyfikenhet på frågor och intressen fick ta större plats i den oplanerade undervisningen i jämförelse med de styrda aktiviteterna. I Perselli och Haglund (2022) studieresultat kom forskarna fram till att fritidslärarnas beskrivningar av den oplanerade verksamheten kunde bidra med en blandning av barns perspektiv och barnperspektiv, medan den planerade verksamheten inte upplevs på samma sätt av elever.

I Haglunds (2015) studie undersökte han likt de tidigare forskarnas artiklar om elevers möjligheter att göra sin röst hörd och påverkan i fritidshemmets verksamhet. Haglund (2015) skriver att den fria leken kan beskrivas som en aktivitet där fritidshemspersonalen utgår från barns perspektiv och stärkande av demokratiska värderingar och beslutsfattande. Fritid på fritidshemmet kan, som Haglund (2015) nämner, kategoriseras både som aktiviteter som utgår från elevernas sinnestillstånd och aktiviteter som kan bidra med möjligheter till lärande. För att det ska vara möjligt behöver fritidshemspersonal finna en balans mellan innehåll där eleverna upplever en känsla av frihet genom att få välja fria aktiviteter utifrån deras villkor och önskemål och styrda aktiviteter som pedagoger har planerat utifrån ett lärandesyfte. När det kommer till hur stort inflytande och påverkan elever har på fritids, skriver Haglund (2015) att det beror på personalens attityder och samspel med barnen. Det kan som Haglund (2015) belyser, finnas en maktobalans mellan elev och lärare som spelar en betydande roll när

det gäller att begränsa eller möjliggöra elevers inflytande och påverkan. I Haglunds (2015) studie framkommer det att eleverna på fritidshemmet hade ett lågt inflytande över verksamheten och fick inte möjligheter att göra sin röst hörd genom att uttrycka sina tankar och åsikter kring planeringen. Detta grundar sig i maktobalans mellan vuxna och barn (Haglund, 2015).

2.2 Den fria lekens möjligheter och begränsningar i fritidshemmets verksamhet

Syftet med Lagers (2021) studie är att ur ett barnrättsperspektiv undersöka på vilka sätt barns aktörskap framträder i deras uttryckta förväntningar på lärare i fritidshem.

Lager (2021) har utfört semistrukturerade gruppintervjuer med 170 barn på 12 olika fritidshem, om vilka kvaliteter de efterlyser hos en pedagog. Barnen svarade att de vill bemötas av en pedagog som är snäll och trevlig, men inte sträng. Pedagogen ska också vara tillgänglig, vilket innebär att fritidshemspersonalen ska vara nära barnen ifall något händer. Resultatet visar att barn vill ha en inspirerande pedagog som erbjuder dem nya erfarenheter, berättar historier och uppmuntrar dem till nya aktiviteter. Två andra kvaliteter som barnen ansåg som viktiga var den aktiva och tillåtande pedagogen. Den aktiva pedagogen som omfamnar rollen som barnens lekkamrat när kamrater inte är på plats eller som är med och leker eller spelar spel med barnen. Den tillåtande pedagogen som ser barnen som kompetenta aktörer och visar tillit till barnen genom att tillåta dem att prova på saker själva, samt få vara med och fatta gemensamma beslut.

Lager (2021) skriver i sin slutsats att aktörskap erbjuder barnen möjligheter att själva skapa mening vilket kräver att läraren förhåller sig till barn som aktiva aktörer med egna intressen och vilja till handling. Som Lager (2021) också nämner, olika lärare, eller olika egenskaper och kvaliteter hos en och samma lärare, kan erbjuda skilda möjligheter för barn att vara meningsskapande aktörer i sin vardag. Barns och lärares aktörskap möjliggörs eller begränsas inom ett institutionellt sammanhang med tillgång till eller brist på materiella och personella förutsättningar. För att barn ska kunna vara medskapande aktörer i sitt vardagliga liv behövs ett relationellt ledarskap, vilket innebär att lärare och barn tillsammans lägger grunden för hur barnen kan vara delaktiga och erbjudas aktörskap (Lager, 2021). Barn behöver lärare som är nära dem och som guidar

dem när barnen själva önskar. Lagers (2021) resultat bygger på barns perspektiv genom deras berättelser om lärare. Barnens utsagor om lärare ger insikter om hur lärare kan skapa förutsättningar för barns aktörskap i fritidshem och sätter ljuset på vad som krävs för att lärare ska kunna åstadkomma detta. Lago och Elvstrand (2021) menar i sin studie att elever vill ha kontroll över sin fritid på fritids och inte uppleva känslan av att vara kontrollerad. Det finns dock vissa regler som elever behöver förhålla sig till när det kommer till val av lek.

I Delaneys (2016) studie undersöktes det hur acceptabel lek med inslag av låtsasvåld skapades för en amerikansk förskoleklass av förskolläraren och resursläraren. I USA sker det årligen skolskjutningar och för att förbereda elever och lärare inför att ett sådant dåd kan ske, behöver skolor i USA liksom en brandövning på en svensk skola, träna på hur de ska hantera det. Dessa övningar kallas för code-red. Under Delaneys (2016) fältstudie började förskoleklassen med code-red-övningar. Vid dessa övningar fick lärare och elever föreställa sig olika scenarier som kunde ske. De skulle exempelvis, föreställa sig ett scenario där en skytt hade tagit sig in i skolans lokaler, så att lärarna behövde låsa klassrummen för att sedan gömma sig tillsammans med eleverna. Under code-red-övningarna var det tillåtet för eleverna att "leka" låtsasvåld, vilket de inte fick under övrig tid. På skolan hade de nämligen nolltolerans för elever som lekte låtsasvåld. Det ansågs ur ett vuxenperspektiv som olämpligt och obehagligt. Förskolläraren Wanda var till en början mycket skeptisk till att eleverna lekte med våldsamma inslag. I och med att code-red-övningarna började kunde Wanda synliggöra att eleverna bearbetade övningarna genom att omvandla övningarna till deras lek. I stället för att ta rollen som hjälplösa offer, som Delaney (2016) beskriver dem, så tog eleverna rollen som beskyddaren som skulle rädda läraren och deras kamrater.

I Delaney (2016) studieresultat framkom det att barn använder sig av lek för att förstå våldsamma händelser och code-red-övningar. Lekar som innehåller våldsamma teman har en viktig betydelse för barns meningsskapande processer, menar Delaney (2016). Genom att tillåta barn att leka låtsasvåld kan de bearbeta traumatiska händelser på sina egna villkor, samt utveckla språk och strategier för att hantera mobbning och stressiga situationer. Trots detta framställdes dessa lekar som oacceptabla. Förskolläraren Wanda hade med sig sitt eget personliga obehag av barn som leker med våld. Hon var också orolig över påföljder som hennes elever kunde drabbas av, på grund av skolans

nolltolerans för lekar med låtsasvåld. Trots skolans nolltolerans och Wandas obehag fortsatte eleverna leka våldsamma lekar genom att befinna sig långt ifrån vuxnas räckhåll.

I Delaney (2016) och Lager (2021) studier belyser de om hur pedagoger kan möjliggöra och begränsa elevers lek, likaså belyser även Holmberg och Kane (2020) om det i deras studie. Likt Delaney (2016) studie, undersöker och problematiserar Holmberg och Kane (2020) i sin studie hur diskursiva konstruktioner av lek produceras och legitimeras. För att undersöka detta har de använt sig av utbildningspolitiska texter, som Skollagen (SFS 2010:800) och läroplanen Lgr (2022). De har även läst och analyserat 25 stycken peer review- granskade vetenskapliga texter som enbart innefattar forskning om det svenska fritidshemmet. I Citat nedan belyser Holmberg och Kane (2020) om lekens ständigt övervakade ögon:

“Fri lek” framstår som något eftersträvansvärt men ter sig samtidigt inte riskfri varpå personalens blick ständigt behöver vila på den.” (Holmberg & Kane,2020, s.100).

Holmberg och Kane (2020) sammanfattar den möjliga leken i fritidshem som något som vaktas av personalen. Personalen omfamnar rollen som lekens väktare, vilket innebär att leken endast får pågå under vissa omständigheter, när personalen anser att den är lämplig. Leken ges inte utrymme om personalen finner den vid platser som inte är godkända och heller inte med material som enligt personalen inte får användas. Utifrån studien som Holmberg och Kane (2020) framtagit verkar det som att leken endast får existera under villkor från personalen och inte vara oberoende att pågå när eleverna själva väljer leken.

2.3 Sammanfattning av tidigare forskning

Sammanfattningsvis belyser tidigare forskning om att eleverna på fritidshemmet upplever att de vill ha större valfrihet i sin fritid och ett inflytande i verksamhetens innehåll. Tidigare forskning visar att eleverna har ett lågt inflytande i verksamheten och att fritidshemspersonalen planerar undervisningen utifrån ett barnperspektiv.

Anledningen till det kan vara personalens attityder och samspel med eleverna. Elever behöver erbjudas aktörskap för att själva skapa mening vilket kräver att fritidshemspersonal ser eleverna som aktiva aktörer med egna intressen och vilja till handling. Om inte riskeras elevers fritid att bli alltmer kontrollerad och begränsad av fritidshemspersonalens barnsyn. Vår studie bygger på barns upplevelser om hur de upplever den schemalagda fria leken och elevers upplevelser av den begränsade fria leken. Detta för att synliggöra ur ett barns perspektiv.

3. Teoretiska utgångspunkter

I nedanstående kapitel presenteras den teoretiska utgångspunkt vi använt för studien. Begreppen inom teorin används som verktyg för att analysera insamlade data. Vi har valt att använda oss av ett barndomssociologiskt perspektiv för studien eftersom studiens centrala del handlar om barns perspektiv och aktörskap.

3.1 Barns perspektiv

Ett barns perspektiv pågår när barnen själva utvecklar idéer och ser på saker från sitt eget perspektiv. Perselli och Haglund (2022) beskriver att ett barns perspektiv kan användas för att skapa förståelse hos vuxna kring hur barn upplever och ser på världen. Fritidshemsverksamheten kan enligt Perselli och Haglund (2022) öppna upp för stora möjligheter om fritidsläraren tar vara på elevernas idéer och tankar om kvaliteter i undervisningen. Viktigt blir då att fritidsläraren möter barns perspektiv och inte struntar i dem. Holmberg (2020) lyfter att vuxna kan synliggöra ett barns perspektiv genom att höra vad barnen säger och lyssna till deras tankar. Vuxna kan dock aldrig inta ett barns perspektiv. Däremot menar Haglund (2015) att den vuxne kan ta utgångspunkt från barns perspektiv. Detta kan fungera genom att personalen på fritidshemmet i samspel med eleverna ger dem möjligheter att påverka eller bestämma innehållet i den fria leken som därav blir på deras villkor.

3.2 Aktörskap

Holmberg (2020) skriver att barndomar kan förstås som en social konstruktion och att barn är och måste ses som aktiva skapare av sitt eget sociala liv och därav inte som några passiva subjekt i samhälleliga strukturer och processer (Holmberg, 2020). Aktörskap erbjuder barnen möjligheter att själva skapa mening vilket kräver att lärare förhåller sig till elever som aktiva aktörer med egna intressen och vilja till handling (Lager, 2021). Det sägs att vuxna vet bättre än barn, en sådan barnsyn kan peka på att barn ska sträva efter att bli vuxen eftersom vuxenhet utgör normen (Holmberg, 2020). Enligt Holmberg (2020) är det många barndomssociologer som talar för att varken barn eller vuxna är stabila eller färdiga, utan att de istället är ömsesidigt beroende av varandra på ett eller annat sätt, därmed livet igenom kan sägas vara tillblivelse. Holmberg (2020) belyser även att, oavsett om någon kategoriseras som barn eller vuxen kan personen ibland agera som en kompetent aktör och andra gånger som en aktör i

behov av stöd och guidning beroende på situationen personen befinner sig i. Barn vill som Lager (2021) och Perselli och Haglund (2022) nämner, ha kontroll över sin egen lek men samtidigt ha en vuxen i närhet om behovet av stöd eller guidning behövs. Att söka stöd kan även en vuxen person känna igen sig i. I fritidshemmet kan till exempel fritidshemspersonal befinna sig i en ny situation som personen tidigare inte har befunnit sig i och kan därmed behöva söka stöd eller bekräftelse hos barn eller vuxna i personalen för att exempelvis ta ett gemensamt beslut (Holmberg, 2020).

4. Metod

I följande kapitel presenteras inledningsvis datainsamlingsmetoden för att sedan övergå till urval, genomförande, material, databearbetning, analysmetod, etiska utgångspunkter, samt studiens reliabilitet och validitet.

4.1 Kvalitativ intervju

I denna studie har vi valt att använda oss av kvalitativa intervjuer med barn för att samla in data som besvarar studiens syfte och frågeställningar. Vi valde att intervjua barn i två fokusgrupper och inte enskilt för att vi är intresserade av hur en grupp barn tillsammans talar om den fria leken (Bryman, 2018). Som Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) och Bryman (2018) nämner kan fördelarna med att intervjua barn i grupp vara att barn blir mer medvetna om olika sätt att tänka genom att ta del av kamraternas tänkande och reflekterande. Det kan dock, som både Bryman (2018) och Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) belyser, få en motverkande effekt om barnen i stället för att framföra sina tankar och åsikter, faller för grupptricket och fattar gemensamma beslut. Det kan även hända att det pratglada barnet inte ger något talutrymme till sina övriga kamrater och därmed förblir det blyga barnet tyst under hela intervjun. Trots detta vägde fördelarna över att intervjua barn i grupp, då barnen kan bli medvetna om olika sätt att tänka genom att lyssna på varandras svar och tankar kring den fria leken som de kanske inte hade kommit på under en enskild intervju (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2000)

När det kom till val av intervjumetod utgick vi bland annat utifrån våra egna erfarenheter med barn. Barn kan, som Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) nämner vid en intervju, bli plötsligt uttröttade och sväva in i andra samtalsämnen som

inte berör ämnet. För att bibehålla elevernas koncentrationsförmåga och intresse för intervjun utformade vi därför en kort intervjuguide som innefattade 6 frågor, inklusive följdfrågor om barns perspektiv, om den fria leken och deras syn om pedagogens roll i leken (se bilaga 3) (Bryman, 2018). För att inte missa viktig data valde vi att spela in intervjun via en röstmemon på en dator. Det är som Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) och Bryman (2018) menar, svårt att skriva ner det som sägs och samtidigt strukturera vem som säger vad, särskilt i en barngrupp. I och med detta valde vi en semistrukturerad intervju framför strukturerad intervju eftersom en semistrukturerad intervju är mer flexibel och följsam efter den riktning som intervjudeltagarens svar går i (Bryman, 2018). I en kvalitativ intervju kan intervjuaren ställa nya frågor som en följdfråga av det som intervjupersonerna svarat, och kan byta ordningsföljden på frågorna (Bryman, 2018). Detta kan underlätta för intervjuaren om ett eller flera barn inte förstår sig på en fråga eller om intervjuaren behöver styra om barnens svar för att få frågan besvarad (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2020). Därav var semistrukturerade intervjuer att föredra, eftersom inga följdfrågor får ställas i en strukturerad intervju (Bryman, 2018). I en strukturerad intervjuguide ställs oftast ja eller nej frågor, vilket Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) avråder intervjuare att göra i en barnintervju, då det inte ger någon värdefull information om hur barn tänker kring en viss fråga.

4.2 Urval

Vi valde att genomföra två enskilda barngrupper på den arbetsplats vi arbetar på. Både Denscombe (2018) och Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) belyser att det är en fördel om pedagogen intervjuar sina egna elever, genom att pedagogen har byggt upp ett förtroende hos eleverna så vågar de berätta och dela med sig av sina tankar. Nackdelen med att vara bekant med barnen inför en intervju, kan vara att de känner sig begränsade i sina svar, av en rädsla för vilka konsekvenser som medföljer. Detta kan grunda sig i att de inte förstår de etiska principerna, trots att informationen delgetts (Bryman, 2018). Det är också viktigt vid en gruppintervju att deltagarna har en god gruppdyamik där de känner att de kan uttrycka sig fritt och öppet inför varandra (Denscombe, 2018).

Urvalet för denna studie kan benämnas som ett subjektivt urval. Subjektivt urval innebär att intervjuaren sedan tidigare har en kännedom om intervjupersonerna och har

handplockat dem i syfte att de med stor sannolikhet kommer ge mest värdefulla data för undersökningen (Denscombe, 2018). Vi handplockade den grupp vi själva var ansvarig över. Den ena gruppen bestod av fyra pojkar och en flicka, medan den andra gruppen bestod av fyra flickor och en pojke. Eleverna var i ett åldersspann på 6–8 år.

Anledningen till att vi valde yngre elever var för att vi hade kännedom om att dessa barn leker mycket tillsammans och med andra kamrater på fritidshemmen. Det var totalt 10 elever som deltog i undersökningen, vilket enligt Denscombe (2018) är ett bra antal deltagare för att möjliggöra flera synpunkter och åsikter i en grupp.

Det var tänkt att studien skulle utgå ifrån en kvantitativ metod med enkätformulär riktad till lärare i fritidshem. Efter en tids reflektion och rådgivning från handledare, beslöt vi oss för att studien skulle utgå från en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer i barngrupp. Detta för att besvara studiens syfte och frågeställningar från barns perspektiv. Därav behövdes barns röster bli hörda. Om vi hade valt att intervjua vuxna hade det funnits en risk att intervjun hade blivit influerad utifrån ett barnperspektiv och inte ur ett barns perspektiv (Holmberg, 2020).

Det finns enligt Hjelmer (2020) få studier som belyser om barns reflektioner gällande sitt inflytande och påverkan i verksamheten då de flesta studier fokuserar på lärares attityder kring den pedagogiska verksamheten. Barn tänker som Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) belyser, annorlunda jämfört med vuxna. Så för att förstå barns tänkande och hur de uppfattar den fria leken behövde vi intervjua barnen.

4.3 Etiska tillvägagångssätt

Studien utgår från de fyra grundläggande forskningsetiska principerna som gäller för svensk forskning, vilket innefattar informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Bryman, 2018). Inför att gruppintervjuerna kunde genomföras behövde rektorerna på vår arbetsplats bli informerade om studiens syfte och innehåll, samt godkänna att vi fick intervjua eleverna på skolan. Efter rektors godkännande frågade vi utvalda elever om deras intresse att delta i undersökningen. De elever som var intresserade av undersökningen fick vidare information om samtyckeskravet (se bilaga 2). Eftersom eleverna var minderårig behövde vårdnadshavarna skriva under på en samtyckesblankett för att godkänna sitt barns medverkan i intervjun (Bryman, 2018). Samtyckesblanketterna delade vi personligen ut

till alla berörda vårdnadshavare. I samtyckesblanketterna gav vi vårdnadshavarna information om vilka vi var, studiens syfte och innehåll. Vi informerade också om att intervjun skulle spelas in via ljudupptagning, men för att skydda elevernas personliga uppgifter tilltalade vi inte varandra vid namn under intervjun, samt att all insamlad data skulle hanteras med största möjliga konfidentialitet. Slutligen informerade vi vårdnadshavare om nyttjandekravet som innebär att all insamlad material endast används för detta sammanhang, för att sedan raderas efter genomförd kurs/program och när examensarbetet har blivit godkänt (Bryman, 2018).

4.4 Genomförande

Vi genomförde en varsin barngruppintervju på det fritidshem vi arbetar på och barnen som deltog i intervjun hade vårdnadshavare gett sitt samtycke till. Inför intervjun hade vi i åtanke att yngre barn i åldrarna 2–8 år har, som Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) belyser, en lägre koncentrationsförmåga än äldre barn. Barnen vi intervjuade var i åldrarna mellan 6–8 år. För att bibehålla barnens koncentration och intresse för intervjun valde vi att genomföra den på en lugn plats som inte kunde medföra några yttre störningar. Barnen fick tillsammans med oss sitta vid ett bord för att besvara 6 frågor, inklusive följdfrågor. För att skapa en bra samtalsdiskussion samt för att eleverna skulle få en förståelse kring vår studie, berättade vi först för eleverna vad intervjun skulle handla om och varför vi genomförde den (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2000). Eleverna blev sedan informerade om sina rättigheter och om att intervjun skulle spelas in via ljudupptagning om de gav oss sitt samtycke till det. Vi hade med oss ett anteckningsblock och penna ifall barnen skulle välja att inte vilja bli inspelade.

Samtliga barn godkände att bli inspelade, i och med det var vi mycket noggranna med att förklara varför de inte fick tilltala varandra vid namn under intervjun (Bryman, 2018). I stället för att tilltala varandra vid namn användes handgester och former av nickningar för att visa vems tur det var att tala. Vi informerade även barnen att de kunde avbryta intervjun när som, utan att behöva ge någon förklaring (Bryman, 2018).

Under intervjun gavs det tillfällen då barnen tillsammans fick tala fritt kring en viss fråga. Om vi upplevde att ett barn tog alltför stort talutrymme från sina övriga kamrater, valde vi att ställa om frågan till en av de andra barnen eller så valde vi att hoppa till

nästa fråga. Det är som Bryman (2018) säger, svårt ibland i en gruppintervju att fördela talutrymmet rättvist. Båda intervjuerna tog cirka 15 minuter att genomföra, mot slutet av frågorna märkte vi att barnen var trötta och inte lika engagerade. Därmed valde vi att korta ner svarstiden på sista frågan för att avsluta intervjun. För det är som Doverborg och Pramling Samuelsson (2000) belyser, viktigt att intervjuare är lyhörd för hur länge barn orkar samtala för att kunna avsluta den i god tid.

4.5 Dataanalys

Efter att gruppintervjuerna hade genomförts började vi med att säkerhetskopiera den insamlade empirin. Detta för att inte behöva oroa sig över att någonting sker med materialet. Vi valde att transkribera våra intervjuer enskilt och detta för att spara tid. Att vi kände barnen sedan innan underlätta transkriberingsprocessen. Vid intervjun tilltalade vi inte barnen vid deras namn, för att skydda deras identitet. Eftersom vi kände barnen sedan innan kunde vi lätt urskilja deras röster när vi lyssnade på det insamlade materialet. Att transkribera kan vara mycket tidskrävande, men då intervjuerna endast pågick i 15 minuter och vi transkriberade dem enskilt så tog det inte så lång tid (Bryman, 2018). Att skriva ut ljudupptagningar kan vara en utmaning då det kan medföra svårigheter att höra vad som sägs genom en inspelning, speciellt vid en gruppintervju med barn där de med stor sannolikhet kommer prata i mun på varandra eller föra ett oväsen. För att minimera risken att missa viktig data beslutade vi oss därför att muntligt upprepa barnens svar (Denscombe, 2018). Detta underlättade efterarbetet när vi lyssnade igenom det inspelade materialet.

För att analysera det transkriberade materialet använde vi oss av en tematisk analys. Med denna metod kunde vi se olika mönster i transkriberingen efter att vi kodat och vidare skapat teman som vi själva identifierat. Utifrån kodningen skapade vi fyra teman som kunde relateras till vårt insamlade empiriska material och undersökningsfrågorna, dessa teman namngavs och belyser om elevers olika upplevelser om den fria leken och dess begränsningar. Vi valde dessa teman för att de kopplar till litteraturen som besvarar studiens forskningsfrågor (Bryman, 2018). Begreppen som valts för att analysera resultatet i studien är barns perspektiv och aktörskap.

4.6 Reliabilitet och Validitet

Med reliabilitet i en undersökning menar Bryman (2018) att det ska gå att beskriva sitt tillvägagångssätt i detalj. Tillvägagångssättet ska visa pålitlighet och följdriktighet. Detta för att det ska vara möjligt för en annan forskare att göra en replikation, det vill säga, en upprepning och att undersökningen görs om på nytt. Replikation eller replikerbarhet liknar begreppet reliabilitet. Om detaljbeskrivningen i en forskning utesluts blir det omöjligt enligt Bryman (2018) att genomföra en replikation. Det blir inte heller möjligt att bedöma hur reliabel forskningen är om det inte går att genomföra en replikation.

I vår studie valde vi att spela in intervjuerna för att undvika att avbryta eleverna under intervjuernas gång. Detta för att öka tillförlitligheten i vår studie. Vi valde dock att ha med anteckningsblock om det skulle uppstå att någon elev inte ville bli inspelad via ljud. Anteckningsblocken hjälpte oss att hålla oss flexibla vilket Bryman (2018) anser är viktigt under kvalitativa intervjuer. Vi har försökt hålla oss transparenta genom arbetets gång och försökt att beskriva vårt arbete i detalj för att ta hänsyn till reliabiliteten och replikerbarheten för forskningen. Bryman (2018) beskriver dock att det finns svårigheter med att genomföra en kvalitativ forskning på nytt. Forskaren som samlat empirin för arbetet ser till sina upplevelser under forskningen och kan anse att vissa delar av resultatet är viktiga medan andra forskare som möjligtvis vill utföra en replikation, kan se till andra delar av resultatet som enligt dem är viktigare.

Validiteten för detta arbete anser vi stärks eftersom vi varit närvarande under intervjuerna. Bryman (2018) beskriver att validiteten för en forskning ser till vad som ska mätas under en studie. I detta arbete avser validiteten också om vi valt rätt frågor för det vi vill ha svar på i vår mätning och om frågorna varit tydliga för respondenterna att förstå. Eftersom vi var närvarande vid intervjutillfällena kunde validiteten stärkas då respondenterna hade möjlighet att ställa frågor om de inte uppfattade intervjufrågorna (Bryman, 2018).

Slutligen vill vi nämna att syftet med denna studie inte är att generalisera för att se till ett beteendemönster hos en större population, som Denscombe (2018) menar att en surveyundersökning kan. Därav valde vi att göra en kvalitativ studie där vi har möjlighet att göra en mindre generalisering utifrån urvalet av grupper. Detta för att

vidare se jämförelser i vad andra forskares resultat säger, då de har undersökt liknande grupper (Bryman, 2018).

5. Resultat

Här presenteras och analyseras undersökningens insamlade empiriska material från gruppintervjuerna utifrån ett barndomsociologiskt perspektiv. Utifrån gruppintervjuerna som genomfördes i undersökningen har vi utarbetat fyra olika teman som besvarar studiens forskningsfrågor, som grundar sig i elevers upplevelser kring den fria leken och dess begränsningar. I resultatet har vi gett angett citaten utifrån de två barngrupperna vi har intervjuat, barngrupp 1 och barngrupp 2. Det första temat besvarar undersökningsfrågan om elevers upplevelser kring den fria leken och det andra tre teman besvarar vår andra undersökningsfråga om vad eleverna upplever begränsar deras schemalagda fria lek.

5.1 Elevers upplevelse av att få välja sin fria lek

Upplevelsen att få välja kompisar och leka fritt var något som eleverna uttryckte i intervjun var mycket betydelsefullt för dem i fritidshemmet. I intervjun frågade vi båda barngrupperna om vad dem ansåg var det bästa med att gå på fritids, eleverna svarade följande:

- Att få leka fritt och få umgås med kompisar. (Elev, barngrupp 1).
- Hänga med grabbarna. (Elev, barngrupp 2).
- Ah, hänga med kompisar. (Elev, barngrupp 2).

Citaten ovan synliggör den schemalagda fria leken. Det är under den fria leken som eleverna uttrycker att de ges möjlighet till att välja sin lek och bestämma över sina kompisrelationer.

5.2 Elevers upplevelse av lekens begränsningar

Eleverna upplevde att valet av lek är begränsad av fritidshemspersonalen. Detta synliggjordes när vi frågade eleverna, om det inte fanns några begränsningar på det fritidshemmet de går på när det kom till lek, vad skulle de vilja leka då? Eleverna svarade följande i barngrupp 1:

- Ah men typ leka krig.
- Men då sa dom bara nee inte leka krig.
- Varför tror ni att ni inte får leka krig? (Intervjuaren).
- Man kan skada sig å mindre barn kan se å då kanske dom säger till sina föräldrar.
- Min mamma säger att man inte får leka krig eller typ låtsas som att man dör.
- Aaa det säger min mamma också.
- Men vi får bara inte leka krig fast vi vill!!!
- Men vet du att den nya eleven som kommer från ett annat land leker med pinnar som pistoler för att påminna sig om sitt land genom att leka krig.

Dessa citat passar in på temat eftersom eleverna uttrycker att de känner sig begränsad i sina val av lek. I intervjun framkommer en frustration hos eleverna över att inte få leka krig fast de vill. Både vårdnadshavare och personal har klargjort för eleverna att lekar med våldsamma teman som död och krig är olämplig för dem att leka. Eleverna berättade också i intervjun att de har fortsatt leka krig fast på avskilda platser där personal inte vistas så ofta på. Det framkom också i barngrupp 2 att eleverna ville leka krig som i barngrupp 1, men det var inte heller tillåtet för eleverna i barngrupp 2 att leka våldsamma lekar.

5.3 Elevers upplevelse av att bli störd av fritidshemspersonal

Detta tema passar in utifrån elevernas utsagor om när de upplever att de blir störda i sin lek. I intervjun berättade eleverna att de upplevde att leken blev störd när fritidshemspersonal kom för att fråga vad de gör. Detta synliggjordes i barngrupp 1 när vi ställde frågan:

- När blir ni störd i er lek? (Intervjuaren).

- Av fröknar!! När dom knackar på dörren!
- Aaaa det e skitdrygt när dom knackar, ibland känns det som i en timme.
(De andra eleverna instämmer).
- Å ibland tar dom nycklarna å låser upp å frågar vad vi gör.
- Aaa blir man störd då? (Intervjuaren)
- Aaa.. (Alla elever instämmer).
- En gång när jag och (nämner några vänner) lekte en grej i ett rum som man inte får göra, då låste inte vi upp dörrn, då var det nån som knackade å vi blev förbannad. Sen tog dom nycklarna å låste upp.

Upplevelsen av att personal störde leken gjorde att eleverna fann en mer avskild plats att vara på för att leken skulle kunna fortgå på deras villkor. De flesta eleverna uttryckte att de blev störda när personal frågade vad de gör. Medan eleverna i barngrupp 2 uttryckte behovet av den närvarande pedagogen som fanns nära till hands. En elev uttryckte sig så här:

- De sitter mest å pratar och dricker kaffe. Jag vill att dom ska göra nått annat.
- Vad ska dom göra tycker du? (Intervjuaren).
- Men att dom gör något annat bara.
- Okej, skulle du vilja att de är med och leker då? (Intervjuaren).
- Nääe vi vill leka själva. (Alla elever).

Eleven uttryckte att fritidshemspersonalen satt mest och samtala medan de drack kaffe. Eleven önskade i stället att personal riktade sin uppmärksamhet mot eleverna. När vi frågade eleven om hen ville att personal skulle delta i deras lek svarade samtliga elever nej på den frågan. Eleverna önskade en närvarande pedagog som fanns i närheten men som inte deltog i deras lek.

5.4 Elevers upplevelse av fritidshemspersonalens närvaro i leken

Under detta tema synliggörs den närvarande pedagogens betydelse hos eleverna. Några av eleverna upplevde att den närvarande pedagogen störde deras lek genom att övervaka

den, medan andra elever upplevde ett behov av stöd från den närvarande pedagogen.

Några elever i barngrupp 2 svarade:

- Men asså, ibland leker vi lite hårdhänta.
- Är det någon fröken som säger till er då? (Intervjuaren).
- Mmm..
- Hur känns det att fröknar bestämmer ibland? (Intervjuaren).
- Ganska bra när jag är stökig.
- Asså när dom säger till oss att vi inte får leka vissa saker så blir det tråkigt!

Vissa elever uttryckte starkt att den närvarande pedagogen störde deras lek så pass mycket att de upplevde känslan att vilja fly för att finna en mer avskild plats att leka på. När vi frågade eleverna i barngrupp 2, varför de tror att pedagoger övervakar deras lek, svarade eleverna följande:

- De står och glor!
- Varför tror ni att de står och glor eller "vaktar"? (Intervjuaren).
- För att ni undrar vad barnen gör.. om dom brottas eller bråkar eller om dom fake bråkar...
- För ni vill veta vad vi gör..
- Fröknar förstör hela leken när de vaktar och frågar, vad håller ni på med? Vi vill bara sticka därifrån så att fröknarna inte kommer och förstör.

5.5 Resultatanalys

För att besvara studiens syfte och frågeställning behövde vi med ett par barndomssociologiska glasögon rikta våra öron mot eleverna för att höra deras perspektiv kring den fria leken (Holmberg, 2020). Vuxna kan inte fulländat, som Holmberg (2020) belyser, inta ett barns perspektiv, men genom att lyssna, ta del av och synliggöra elevernas egna perspektiv kan vi få ökad förståelse för hur de tänker och ser på den fria leken i fritidshemmet. Utifrån resultatet kan vi ur ett barns perspektiv se att valfriheten kring den schemalagda fria leken är mycket betydelsefull för elevers fritid. Enligt den barndomssociologiska teorin behöver vuxna se barn som aktiva skapare över sina egna sociala liv, som har egna intressen och vilja till handling när det kommer till inflytande och påverkan av sin omgivning (Holmberg, 2020).

Hur stor valfrihet eleverna har på fritidshemmet beror till stor del på fritidshemspersonalens barnperspektiv, vad de anser är det bästa för barnet. Så beroende på vuxnas barnperspektiv kan leken möjliggöras eller begränsas (Holmberg, 2020). I och med att personal går runt och observerar eller deltar i leken upplever eleverna risken för att leken blir styrd eller begränsad av fritidshemspersonal. Det kan vara anledningen till att eleverna helst vill leka själva. Trots det tycks eleverna önska att fritidshemspersonalen är närvarande, då en elev uttrycker att hen önskar att pedagogerna gjorde något annat än att drack kaffe och pratade med sina kollegor.

När det kom till val av lek kunde vi ur ett barns perspektiv synliggöra att eleverna upplevde en viss begränsning som de behövde förhålla sig till. Eleverna uttryckte en frustration över att inte få leka krig fast de ville. En orsak till förbudet kan grunda sig att fritidshemspersonalen anser att eleverna inte är tillräckligt kompetenta aktörer för att hantera leken (Holmberg, 2020). Ur ett vuxenperspektiv är krigslekar olämpliga för elever att leka, medan ur ett barns perspektiv är leken ett sätt för eleven att bearbeta händelser som hen har varit med om eller som eleven ovan uttryckte det, för att påminna sig själv om sitt hemland. Trots förbud framgår det i intervjun att eleverna fortsatte att leka dessa lekar fast bakom stängda dörrar så att personalen inte kunde störa leken. Att elever fortsatte leka krig trots förbud kan tyda på att fritidshemspersonalen inte har tagit in barns perspektiv kring leken utan enbart utgått från ett vuxenperspektiv som de anser är det bästa för barnet (Holmberg, 2020).

6. Resultatdiskussion

Resultatet av vår studie visar att eleverna tycker att det bästa med fritidshemmet är att få leka fritt och umgås med kompisar. Utifrån resultatet och tidigare forskning kan vi se ur ett barns perspektiv att den fria leken har en stor betydelse för elevers tid på fritidshemmet (Lago & Elvstrand, 2021). Tidigare forskning från Lago och Elvstrand (2021) belyser om vikten av att elever får välja sina kompisrelationer och påverkan av fritidshemmets verksamhet. Vid allt för styrd verksamhet belyser Lago och Elvstrand (2021) i sin forskning att det finns en risk för att elever väljer att avsluta sin tid på fritidshemmet. Detta är något som inte framgår i vårt resultat men eleverna uttrycker att det bästa med fritidshemmet är att få umgås med sina kompisar.

Vidare visar resultatet att eleverna vill leka själva utan vuxna, det kan som Haglund (2015) belyser vara ett sätt för eleverna att vara sina egna beslutsfattare. Däremot visar resultatet av vår studie, vilket är i linje med tidigare forskning, att den fria leken inte är helt fri (Holmberg & Kane, 2020; Lager, 2021). När det kommer till val av lek kan vi synliggöra i intervjuerna att eleverna behöver förhålla sig till vad fritidshempersonalen anser som lämplig lek. Om leken inte anses lämplig hos fritidshempersonal stoppas eller begränsas den, vilket eleverna från resultatet uttrycker en frustration över (Holmberg & Kane, 2020). I intervjun berättade eleverna att de finner andra sätt för att fortsätta sin lek utan vuxnas räckhåll, detta genom att låsa in sig själva i ett rum. I resultatet framgår det också att elever upplever att personal stör deras lek när de knackar på dörren för att frågar vad de gör. Detta tror vi kan vara ett sätt för fritidshempersonal att ha kontroll över elevernas lek samt för att visa ett intresse för leken som kan grunda sig i omtanke och omsorg (Lager, 2021; Delaney, 2016).

Trots elevers behov av avskildhet från personal uttrycker eleverna i intervjun, likt Lagers (2021) forskning, om ett behov av den närvarande pedagogen som skapar en trygg miljö. En elev från barngrupp 1 uttryckte att hen önskade att fritidshempersonal gjorde något annat än satt och drack kaffe med sina övriga arbetskollegor. Detta kan tyda på att eleven önskade att personal visade större intresse till eleverna, vilket Lager (2021) beskriver som den närvarande pedagogen som finns i närheten för att skapa en trygg samvaro för eleverna.

Ur ett barndomssociologiskt perspektiv är det viktigt att barn bemöts som kompetenta aktörer som har rätt till att vara delaktig i frågor som berör dem, samt har möjlighet att påverka den omgivning som de befinner sig i (Holmberg, 2020). Vi anser att det är viktigt att eleverna får förståelse om varför de inte får leka vissa lekar i stället för att begränsa utan en förklaring. Detta är något vi själva har upplevt under vår VFU i utbildningen. Ibland kan fritidshemspersonal likt förskolläraren Wanda i USA stoppa elevers lekar på grund av rädsla och okunskap (Delaney, 2016). Enligt Haglund (2015) och Perselli och Haglund (2022) ser då fritidshemspersonal ur ett barnperspektiv, vad som anses vara det bästa för barnet.

Barn är som Holmberg (2020) beskriver, egna skapare av sina individuella sociala liv. I Läroplanen står det att eleverna ska ges förutsättningar och möjligheter till ett inflytande och påverkan i verksamheten (Lgr, 2022). Från resultatet kan vi tolka att fritidshemspersonal inte erbjuder eleverna det fulla aktörskapet och det kan grunda sig i deras barnsyn, vad som är det bästa för barnet (Perselli & Haglund, 2015). Utifrån elevernas utsagor i intervjun framgår det att eleverna har ett viss aktörskap genom att de finner avskilda platser att fortsätta leka leken på.

Varför elever väljer att leka våldsamma lekar kan grunda sig i att det förbjudna är roligt, men det kan också grunda sig i det Delaney (2016) belyser om i sin forskning, att våldsamma lekar kan vara ett sätt för barn att bearbeta händelser och är viktiga för meningsskapande sammanhang. För att skapa förståelse för elevernas relationer, aktiviteter och lek i fritidshemmet behöver personalen se till ett barns perspektiv, där de kan höra och synliggöra elevernas behov i verksamheten (Haglund, 2015; Holmberg, 2020; Lago & Elvstrand, 2021). Det är som Holmberg (2020) och Haglund (2015) belyser, en vuxen kan aldrig inta ett barns perspektiv fullt ut. Däremot kan vuxna med utgångspunkt i barns perspektiv skapa förståelse och göra plats för barns röster att bli hörda (Holmberg, 2020; Haglund, 2015).

6.1 Metodreflektion

För att besvara studiens syfte använde vi som metodval en kvalitativ studie med två semistrukturerade intervjuer. Genom att intervjua elever fick vi en större förståelse kring den fria leken utifrån ett barns perspektiv. Genomförandet av intervjuerna valde vi att göra i fokusgrupper. Bryman (2018) menar att en fokusgrupp kan fungera när forskare vill undersöka vilka uppfattningar och resonemang som människor i grupp har kring en erfaren fråga. Att välja en fokusgrupp att intervjua var också att föredra för oss på grund av tidsbrist. Att använda sig av intervjuer har både fördelar och nackdelar, menar Denscombe (2018). Vi valde ändå intervjuer som metod då vi upplevde att syftet för studien kunde besvaras väl utifrån intervjuer. Vid intervjutillfällena med våra fokusgrupper upplevde vi att eleverna kändes trygga med varandra, då de känner varandra väl, vilket också medförde till att de kunde lämna sina utsagor i en lugn och godkännande miljö. I intervjun upplevde vi dock att några elever blev påverkade till en viss grad av varandras svar, då de kunde instämma med sin kamrats svar. Vissa elever blev som Denscombe (2018) och Bryman (2018) belyser, tystlåtna och de pratglada eleverna tog ett större talutrymme, vilket har påverkat vårt resultat. Om alla elever hade uttryckt sina tankar och åsikter hade vi eventuellt fått ett mer berikat empiri material.

Vad som dock hade varit intressant för syftets fördel hade varit att använda observationer i fritidshemsverksamheten. Detta hade kunnat möjliggjort en större inhämtning av material för vår studie men som på grund av vår tidsbrist föll bort som alternativ. Vi diskuterade även i tidigare forskningsplan om att ytterligare intervjua fritidshemspersonal för att utöka kunskapen inom våra forskningsfrågor samt jämföra med elevernas utsagor, vilket också upplevdes som svårt att hinna med, på grund av den korta tidsperioden.

De nackdelar som finns med valet av intervjuer som metod menar Denscombe (2018) kan vara att det ljudinspelade materialet inte får med intervjudeltagarnas mimik och kroppsspråk. Det kan för framtida forskning vara intressant att använda sig av videospelning för insamling av material. Detta för att inte kroppsspråk eller gester vid frågor som någon av deltagarna upplever som extra intressant, som vidare kan vara viktigt för studiens syfte.

När det kom till vår första frågeställning blev resultatet begränsat på grund av vår intervjuguide. Om vi hade fått möjlighet att göra om intervjuerna hade vi ställt mer öppna frågor kring den fria leken.

6.2 Framtida forskning

För framtida forskning hade det varit intressant att utöka antalet deltagare genom liknande studier. Att intervjua men också observera både elever i fritidshemmet och fritidshemspersonal som arbetar i fritidshem, det hade varit intressant för att bredda kunskapen kring vad fri lek är ur ett barns perspektiv och hur den fria leken ges utrymme i verksamheten, ur ett barnperspektiv. Även för att öka kunskapen om när och var den fria leken uppfyller de villkor som existerar i verksamheten, trots styrdokumentens skrivningar, som framkommer utifrån resultatet för denna studie.

Referenslista

- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder. 2., (rev.) uppl. Liber.*
- Delaney, K.K. (2016). Playing at violence: Lock-down drills, ‘bad guys’ and the construction of ‘acceptable’ play in early childhood. *Early Child Development and Care. 187* (5-6): 878-895. Doi: 10.1080/03004430.2016.1219853
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna.* Fjärde upplagan. Studentlitteratur.
- Doverborg, E. & Pramling Samuelsson, I. (2000). *Att förstå barns tankar: metodik för barnintervjuer.* (3., [omarb.] uppl.) Stockholm: Liber.
- Haglund, B. (2015). Pupil's opportunities to influence activities: A study of everyday practice at a Swedish leisure-time centre. *Early Child Development and Care, 185* (10): 1556–1568. Doi:10.1080/03004430.2015.1009908
- Hjelmér, C. (2020). Free play, free choices?- Influence and construction of gender in preschools in different local contexts. *Education Inquiry, 11* (2): 144–158. Doi:10.1080/20004508.2020.1724585
- Holmberg, L & Kane, E. (2020). Den tacksamma leken - Legitimering av fritidshemsverksamhet genom utbildningspolitik och forskning. *Pedagogisk forskning i Sverige. 25* (2–3): 92–113. Doi: 10.15626/pfs25.0203.05
- Holmberg, L. (2020). *Perspektiv i fritidshem.* Natur och Kultur.
- Klerfelt, A & Haglund, B. (2011). *Samtalspromenader - barns berättelser om meningen med fritids.* I Klerfelt, A. & Haglund, B. (red.). *Fritidspedagogik: fritidshemmets teorier och praktiker.* Liber. s. 155–181.
- Lager, K. (2021). ”Som kompisar, fast vuxna”: relationens betydelse för barns aktörskap i fritidshem. *Barn. (2-3):*29-45. Doi: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hv:diva-17832>
<https://www.ntnu.no/ojs/index.php/BARN/article/view/3759/3786>
<https://www.ntnu.no/ojs/index.php/BARN/index>
<http://hv.diva-portal.org/smash/get/diva2:1613250/FULLTEXT01.pdf>
- Lago, L & Elvstrand, H. (2021). Ett eget utrymme: Barns perspektiv på kontroll i relation till fritidshemmets gränser. *Forskning om barn og barndom i Norden, 39* (2-3), ss. 15 - 28. <https://doi.org/10.5324/barn.v39i2-3.3785>
- Perselli, A & Haglund, B. (2022). Barns perspektiv och barnperspektiv: en analys av utgångspunkter för fritidshemmets undervisning. *Pedagogers forskning i Sverige, 27* (2), ss. 75 - 95. doi:[10.15626/pfs27.02.04](https://doi.org/10.15626/pfs27.02.04)
- Skolverket. (2016). *Fritidshemmet: Ett kommentarmaterial till läroplanens fjärde del.* Skolverket.

Skolverket. (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*.
Skolverket.

Bilaga 1.

Information och samtyckesblankett till vårdnadshavare

Hej!

Vi är två fritidsläroarstudenter från Högskolan i Gävle som ska skriva vårt examensarbete om *barns perspektiv på fri lek*. Vi som ska skriva examensarbetet heter Louise Juuri och Malin Lif och vi vill med denna information fråga efter ditt samtycke till att ditt barn får delta i den undersökning som ligger till grund för examensarbetet.

Kort om undersökningen

Vi är intresserade och nyfikna på att lära oss mer om barns perspektiv på den fria leken. För att undersöka detta kommer vi genomföra fyra barngrupps intervjuer och vi kommer använda oss av ljudupptagning och anteckningar för att samla in material. Vi kommer dela upp gruppintervjuerna så att vi gör två var på det fritidshem där vi arbetar. Undersökningen är inte inriktad på enskilda barns tankar och idéer om fri lek därför intervjuar vi barnen i grupp.

För att genomföra intervjuer i grupp och sedan skriva vårt examensarbete utifrån det som berättas av barnen i intervjuerna behöver vi både vårdnadshavare och barnens *samtycke*.

Din/ditt barns rättigheter

Samtycke från dig som vårdnadshavare och från de deltagande barnen ger oss som studenter tillstånd att genomföra intervjuerna och att sedan använda dessa för att skriva examensarbetet. De kommer att genomföras på fritidshemmet/skolan. Vi kommer att fråga barnen om de vill delta innan vi gör intervjuerna och vi kommer att informera dem om att de när som helst under intervjuerna kan avbryta sitt deltagande.

Medverkan i undersökningen är helt frivillig och du, likväl som ditt barn, kan när som helst avbryta deltagandet. Genomförandet av insamlandet av data och författandet av uppsatsen är reglerat av etiska riktlinjer som rör anonymisering. Detta betyder att barnets och verksamhetens identitet inte beskrivs i uppsatsen. Enskilda namn, ålder eller plats kommer alltså inte att finnas med i det material som samlas in och inga register med personuppgifter kommer att upprättas. Under intervjuerna kommer inga barn att nämnas vid namn. Materialet, alltså resultatet från intervjuerna med barnen, kommer inte att användas i något annat sammanhang utan bara i detta examensarbete. Allt insamlat material kommer att raderas efter genomförd kurs/program när examensarbetet blivit godkänt.

Bilaga 2.

Samtycke

Jag ger som vårdnadshavare mitt tillstånd till att mitt barn får delta i intervjuer och att innehållet i intervjuerna dokumenteras med ljudupptagning och används i examensarbetet *Barns perspektiv på fri lek*.

Barnets namn:

Vårdnadshavare 1:

Plats och datum

Namnunderskrift

Namnförtydligande

Vårdnadshavare 2:

Plats och datum

Namnunderskrift

Namnförtydligande

Obs! Det går bra att skriva under för att sedan scanna in papperet och maila det till en av oss, eller så lämnar ni underlaget till någon av oss och får en kopia.

Våra kontaktuppgifter är:

Louise Juuri. Mailadress: l.juuri@hotmail.com

Malin Lif. Mailadress: Maalin.lif@gmail.com

Kontaktuppgift till handledare på högskolan:

Johan Liljestrand. Mailadress: johan.liljestrand@hig.se

Med vänliga hälsningar

Louise & Malin

Bilaga 3.

Intervjufrågorna

1. Vad tycker ni är det bästa med att gå på fritids?
2. Vad tycker du är roligast att göra på fritids?
3. Vad får ni inte leka eller göra på fritids, men som ni skulle vilja? (Följdfråga, varför tror du inte att du får göra det?)
4. Vem bestämmer i er lek?
5. Upplever ni att ni blir störda i er lek?
Följdfråga, om ja, av vem och varför?

Vad gör ”fröknarna” när ni leker?